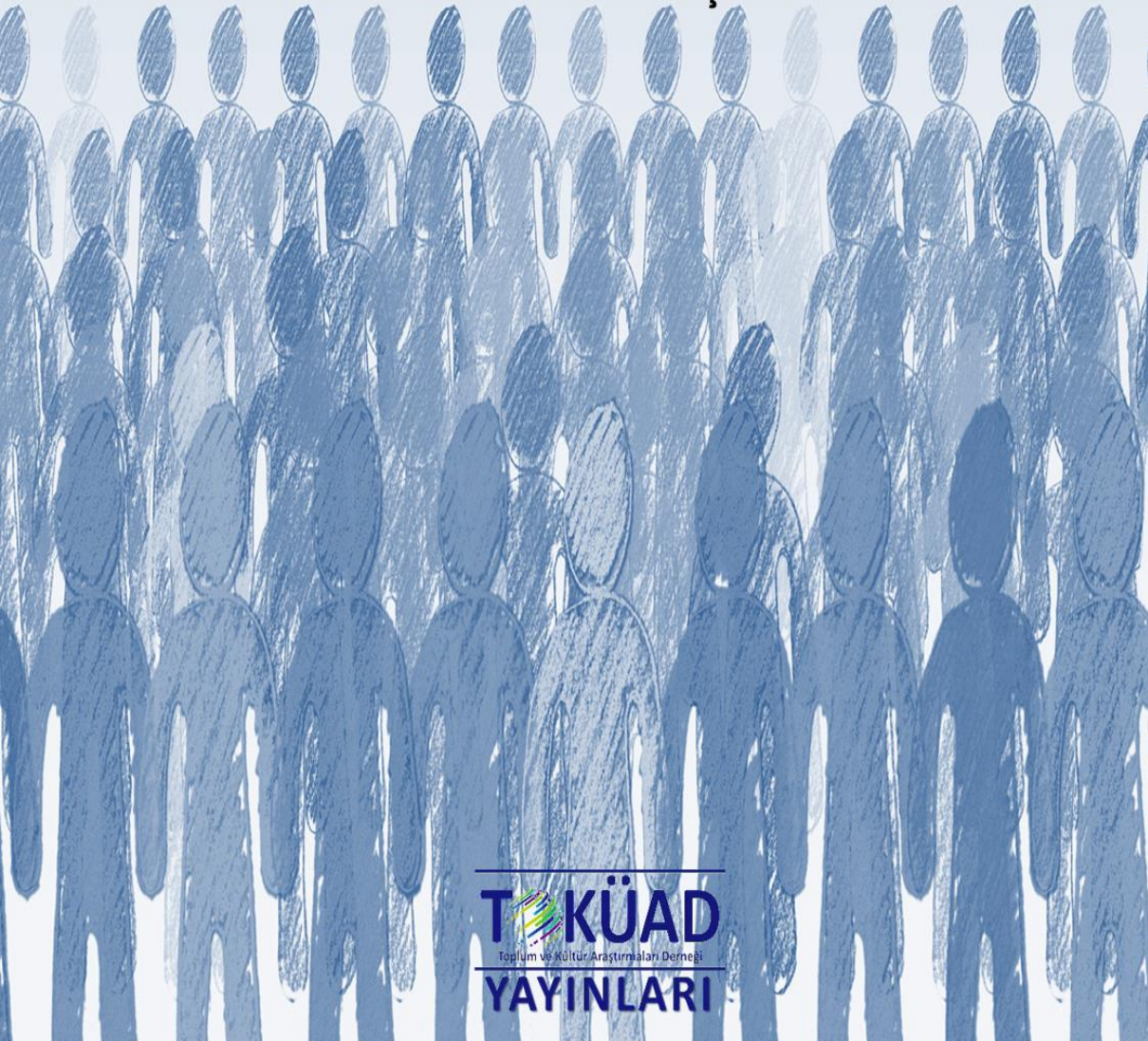

II. ULUSLARARASI
TOPLUM ve KÜLTÜR
ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU
(2-4 EKİM 2020)

TAM METİN BİLDİRİLER KİTABI

Editör

Dr. Mustafa DİNÇ

**II. ULUSLARARASI TOPLUM ve KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU**

(2-4 EKİM 2020)

TAM METİN BİLDİRİLER KİTABI

Editör

Dr. Mustafa DİNÇ

“II. Uluslararası Toplum ve Kültür Araştırmaları Sempozyumu
(2-4 Ekim 2020) Tam Metin Bildiriler Kitabı”

Yayın Yılı: 2020

Yayın Yeri: Çanakkale

ISBN: 978-605-80350-6-5

Yayınevi Editörü: Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU

Yayın Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet AÇA

Kapak Tasarımı: Dr. Mustafa DİNÇ

Kapak İllustrasyonu: Gerd Altmann

Redaktör: Dr. Taner GÖK

© Toplum ve Kültür Araştırmaları Derneđi
TOKÜAD Yayınları

Dümrek Köyü, No: 130, Merkez/Çanakkale

web: www.tokuad.org.tr

e-posta: tokuad.dernegi@gmail.com

toplumvekulturarastirmalari@gmail.com

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 43391

Kitapta yer alan yazıların hukukî ve akademik sorumluluğu
yazarlarına aittir.

SEMPOZYUM KURULLARI

DÜZENLEME KURULU (Organizing Committee)

- Prof. Dr. Mehmet AÇA (Marmara Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN (Ege Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Mustafa AÇA (İzmir Demokrasi Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Nursel UYANIKER (Marmara Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Berna AYAZ (Bandırma Onyeddi Eylül Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Mustafa DİNÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Serkan KÖSE (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Taner GÖK (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)

BİLİM VE DANIŞMA KURULU (Science and Advisory Committee)

- Prof. Dr. Abdulkadir EMEKSİZ (İstanbul Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Abdullah AKAT (İstanbul Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Abdullah ŞENGÜL (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Alfina SİBĞATULLİNA (Rusya Bilimler Akademisi-Rusya)
Prof. Dr. Ali SELÇUK (Erciyes Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Almas ŞEYHULOV (Başkurt Devlet Üniversitesi-Rusya)
Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR (Karadeniz Teknik Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Aynur KOÇAK (Yıldız Teknik Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Bülent BAYRAM (Ahmet Yesevi Üniversitesi-Kazakistan)
Prof. Dr. Çetin PEKACAR (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Elfiya YUSUPOVA (Kazan Federal Üniversitesi-Rusya)
Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ (Ardahan Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL (Gaziantep Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. İlsiyar ZAKİROVA (G. İbrahimov Dil, Edebiyat ve Sanat Enstitüsü-Rusya)
Prof. Dr. Mehmet AÇA (Marmara Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet EROL (Gaziantep Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet OKUR (Karadeniz Teknik Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Meral OZAN (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Mesut ŞEN (Marmara Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Metin KARADAĞ (Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi-KKTC)
Prof. Dr. Muharrem KAYA (İstanbul Kültür Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Muhtar KAZIMOĞLU (Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi-Azerbaycan)
Prof. Dr. Mustafa ÖNER (Ege Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR (Hacettepe Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Ozan YILMAZ (Sakarya Üniversitesi-Türkiye)

- Prof. Dr. Rahim TARIM (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Serpil AYGÜN CENGİZ (Ankara Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Seyfeddin RZASOY (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi-Azerbaycan)
Prof. Dr. Suzan CANHASİ (Priştine Üniversitesi-Kosova)
Prof. Dr. Şeref ULUOCAK (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Prof. Dr. Şerif KORKMAZ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Ahmet Özgür GÜVENÇ (Erzurum Atatürk Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Bahadır GÜNEŞ (Karadeniz Teknik Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Elif KANCA (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Emel KOŞAR (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Erkan HİRİK (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Ferudun Hakan ÖZKAN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Galina MIŞKİNİENE (Vilnius Üniversitesi-Litvanya)
Doç. Dr. Hüseyin DURGUT (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Lindite RUGOVA (Priştine Üniversitesi-Kosova)
Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ (Marmara Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Mustafa AÇA (İzmir Demokrasi Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Nuran MALTA MUHAXHERİ (Priştine Üniversitesi-Kosova)
Doç. Dr. Nursel UYANIKER (Marmara Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Oktay YİVLİ (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-Türkiye)
Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN (Ege Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Abonoz KÜÇÜK (Giresun Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Adil ÇELİK (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Ahmet KESKİN (Samsun Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Ahmet Turan TÜRK (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Albulena BLAKAJ (Priştine Üniversitesi-Kosova)
Dr. Arya ARYAN (Tubingen Üniversitesi-Almanya)
Dr. Berna AYAZ (Bandırma Onyeddi Eylül Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Bilgin GÜNGÖR (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Curtis RUNSTEDLER (Tubingen Üniversitesi-Almanya)
Dr. Elsev BRİNA LOPAR (Prizren Üniversitesi-Kosova)
Dr. Evrim ULUSAN ÖZTÜRKMEN (Marmara Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Fatih ŞAYHAN (Ardahan Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Fatma TEKİN (Ege Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Gülçin OKTAY (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Hayrettin İhsan ERKOÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Kamila STANEK (Varşova Üniversitesi-Polonya)
Dr. Kristina LAVYSH (Belarus Sanat Enstitüsü-Belarus)
Dr. Murat GÜR (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Mustafa DİNÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)

Dr. Nagihan ÇETİN (Antalya AKEV Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Selim SOMUNCU (Adıyaman Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Selma SOL (Trakya Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Sercan Hamza BAĞLAMA (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Serkan KÖSE (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Süleyman FİDAN (Gaziantep Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Taner GÖK (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Tuğrul BALABAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Tuncay BOLAT (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Türkiye)
Dr. Yonca ALTINDAL (Balıkesir Üniversitesi-Türkiye)

SEKRETARYA (Secretary)

Arş. Gör. Samet DOYKUN
Berkant ÖRKÜN
Cansu İRMAK
Ayşe SEZER
Meltem Deniz DOĞAN

KATILIMCILAR (Participants)

Prof. Dr. A. M. Celal ŞENGÖR (İstanbul Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet AÇA (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet OKUR (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Tayfun ATAY (İstanbul)
Doç. Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferudun Hakan ÖZKAN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Dr. Meriç HARMANCI (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa AÇA (İzmir Demokrasi Üniversitesi)
Doç. Dr. Nursel UYANIKER (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN (Ege Üniversitesi)
Doç. Dr. Rıza YILDIRIM (Bağımsız Araştırmacı)
Dr. Abonoz KÜÇÜK (Giresun Üniversitesi)
Dr. Adil ÇELİK (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)
Dr. Ahmet KESKİN (Samsun Üniversitesi)
Dr. Aslı FİŞEKÇİOĞLU (Marmara Üniversitesi)
Dr. Bagdaulet SİZDİKOV (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi)
Dr. Bahar Başak ÜSTEL ARI (Çankırı Karatekin Üniversitesi)
Dr. Berna AYAZ (Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi)
Dr. Bilgin GÜNGÖR (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Birsal ÇAĞLAR ABİHA (Milli Eğitim Bakanlığı)
Dr. Ebru KABAĞÇI (Ege Üniversitesi)

- Dr. Erdem DÖNMEZ (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
Dr. Esra BİLGE SAVCI (İstanbul Üniversitesi)
Dr. Fatma TEKİN (Ege Üniversitesi)
Dr. Gülsüm TARÇIN (Kiliz 7 Aralık Üniversitesi)
Dr. İsmail YILDIRIM (Kayseri Üniversitesi)
Dr. Mustafa DİNÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Mustafa ZENGİN (Trabzon Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü)
Dr. Nagihan ÇETİN (Antalya AKEV Üniversitesi)
Dr. Necla DAĞ (Aksaray Üniversitesi)
Dr. Savaş Kurtuluş ÇEVİK (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Dr. Savaş TAŞ (İzmir Demokrasi Üniversitesi)
Dr. Serdar ŞİMŞEK (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
Dr. Serkan KÖSE (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Dr. Şamil ÇAN (Milli Savunma Üniversitesi)
Dr. Taner GÖK (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Tuncay BOLAT (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Dr. Tuncer YILMAZ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Almira KOÇ (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Asuman TAVLAN (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Ayşe SEZER (Marmara Üniversitesi)
Ayşe TOPAL (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Barış DEMİRKAYA (İstanbul Üniversitesi)
Begüm ARSLAN (Ege Üniversitesi)
Berkant ÖRKÜN (Marmara Üniversitesi)
Birsen ŞEKER (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Buse DURUK (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Can ÇARA (Mardin Artuklu Üniversitesi)
Cansu İRMAK (Marmara Üniversitesi)
Cem MERİÇ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Deniz ÖZKAN (Hacettepe Üniversitesi)
Dilşat HASTÜRK (Marmara Üniversitesi)
Duygu UYSAL (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Elif TOPÇU (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)
Emine TAŞ (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Feride KIZILDAĞ (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Feyza ÇELİK (Marmara Üniversitesi)
Gamze BULGAN (Ankara Üniversitesi)
Gizem EROĞLU (Marmara Üniversitesi)
Göksel GÖKÇE (Milli Eğitim Bakanlığı)
Hacere ORHAN (HCR Collection)
Hakan TIKDEMİR (Kastamonu Üniversitesi)
Hasan KIZILDAĞ (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Hayriye Sema MUNGAN (Mardin Artuklu Üniversitesi)
İrem KABAY (Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi)
Mehmet BİRCAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Melek KAYMAZ MERT (Bursa Teknik Üniversitesi)
Meltem Deniz DOĞAN (İstanbul Üniversitesi)
Nuh BEKTAŞ (İstanbul Üniversitesi)
Rabia Şeyma İLHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Samet AYDOĞAN (Hacettepe Üniversitesi)
Samet DOYKUN (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Saygın Kamil CELEPOĞLU (Milli Eğitim Bakanlığı)
Sema UYANIK (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Serap EFEOĞLU (Kastamonu Üniversitesi)
Serap KAMACI (Marmara Üniversitesi)
Sibel TAŞ (Munzur Üniversitesi)
Sinem KARKÜTÜK KURT (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)
Songül YEŞİL (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Suat AYHAN (Aile ve Sos. Politikalar Bakanlığı)
Suna Tuba TÜRKDOĞAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)
Tuğba AYDOĞAN (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Ufuk AYMAZ (Marmara Üniversitesi)
Yasemin BİRTANE (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Yasemin TOKMAK (Hacettepe Üniversitesi)
Youcef SAMAH (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)
Zehra BAYIR (Aksaray Üniversitesi)
Zeynep SELEME İMAMOĞLU (İstanbul Üniversitesi)

14 | II. Uluslararası Toplum ve Kültür Araştırmaları Sempozyumu
(2-4 Ekim 2020) Tam Metin Bildiriler Kitabı

		Figürasyon ve Süreç
11.00 - 11.15	Soru - Cevap, Tartışma	
VIII. OTURUM (4 EKİM 2020 PAZAR)		
SALON 2	Oturum Başkanı: Dr. Esra Bilge SAVCI Teknik Görevli: Cem MERİÇ	
10.00 -10.15	Dr. Esra BİLGE SAVCI	Gerede Odaklı Yağmur Yağdırma Törenleri
10.15 -10.30	Ayşe TOPAL	Sultandağı ve Çevresinde Sağıaltma Ocakları ve Tedavi Uygulamaları
10.30 -10.45	İrem KABAY	Nazarla İlgili İnanış ve Uygulamalar Bağlamında Ocak: Ankara-Şereflikoçhisar Örneği
10.45 -11.00	Samet AYDOĞAN	Türklerde Ad Verme Geleneğine Sosyo-Kültürel Açından Bakış
11.00 - 11.15	Soru - Cevap, Tartışma	
IX. OTURUM (4 EKİM 2020 PAZAR)		
SALON 1	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Meriç HARMANCI Teknik Görevli: Ayşe SEZER	
11.45 -12.00	Prof. Dr. Mehmet OKUR	Diyanet İşleri Başkanlığının Türkiye'deki Tarikat ve Cemaatlerin Durumu İle Kur'an Öğretimi Üzerine Hazırladığı 1964 Tarihli Bir Rapor
12.00 -12.15	Doç. Dr. Meriç HARMANCI	Kendi Kaleminden Seher Abdal
12.15 -12.30	Dr. Fatma TEKİN	Tatar Türklerinde Ölüm Kültürü
12.30 -12.45	Sibel TAŞ	Türk Kültüründe Yılan ve Süt İlişkisinin Sembolik Anlamı
12.45 -13.00	Soru - Cevap, Tartışma	
IX. OTURUM (4 EKİM 2020 PAZAR)		
SALON 2	Oturum Başkanı: Dr. Serkan KÖSE Teknik Görevli: Berkant ÖRKÜN	
11.45 -12.00	Dr. Serkan KÖSE	Türk Mitolojisinin Görsel Medyaya Aktarılması Üzerine Bazı Değerlendirmeler
12.00 -12.15	Feride KIZILDAĞ	Yaz Bayramından Hıdırellez'e Sağıdan Dileğe: Tüketim Kültürü
12.15 -12.30	Hasan KIZILDAĞ	Türkiye'de Şamanizm Üzerine Yapılan Çalışmalarda Objektiflik ve Yöntem Sorunu
12.30 -12.45	Hakan TIKDEMİR	Sanal Ortamda Şamanizm: "Şaman Kitabı" Uygulaması Örneği
12.45 -13.00	Soru - Cevap, Tartışma	
X. OTURUM (4 EKİM 2020 PAZAR)		
SALON 1	Oturum Başkanı: Dr. Serdar ŞİMŞEK	

TÜRK MİTOLOJİSİNİN GÖRSEL MEDYA'YA AKTARILMASI ÜZERİNE BAZI DEĞERLENDİRMELER

SOME EVALUATIONS ON TRANSFERRING TURKISH MYTHOLOGY TO VISUAL MEDIA

Arş. Gör. Dr. Serkan KÖSE

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, serkankose@nevsehir.edu.tr

ÖZET: Mitolojiler, üretildiği toplumun en temel inanç ve düşünce atlaslarıdır. Bir toplumun mitolojisini tanımak ve bilmek o toplumun düşünce dünyasını kavramak için önemli bir adımdır. Klan tipi toplumlardan devletleşmiş toplumlara kadar mitolojilerin ortak bir işlev mekanizması vardır: *Biz ve Öteki* algılarını inşa etme ve kimlikli olma. Her ne olursa olsun mitolojisi olan toplumlar, köklü ve zengin kültürel geçmişe sahiptir. Bilgi ve bilinç arasındaki ayırım, mitik bilginin bilinç seviyesine ve düşünce sistemi haline dönüşümünü gerekli kıldığını göstermektedir. Toplum mitik bilgiye sahiptir ancak bilginin bilinç seviyesine gelmesini uzmanlaşmış bellek koruyucu ve aktarıcı kişiler gerçekleştirmiştir. Türk kültür dünyasında söz konusu aktarıcı kişiler olarak kam veya şaman adı verilen dini, mitik ve ritüelistik bilince sahip şahsiyetler olduğu bilinir. Sözlü kültürde bu bilgiyi bilince dönüştüren ve bellekte tutan ve aktaran kişilerin yerini yazılı kültürde bilinçli yazarların aldığı görülmektedir. Ziya Gökalp, söz konusu bilinçli şahsiyetler arasında yer almaktadır. Öte yandan elektronik kültür ortamında ise, özellikle görsel medyada bahsedilen bilinci, sinema metin yazarları ve yönetmenler tarafından aktarılması gerekmektedir. Nitekim Türk mitolojik sistemiyle ilgili genel hatlarıyla da olsa bilgi sahibi olmayan senarist ve yönetmenlerin çokluğu bilgiden bilinç üretimine geçilmediğini göstermektedir. Dolayısıyla aktarıcı unsurların bilgilenme ve bilinçlenme evrelerini tamamlamadan Türk mitolojik imgelerin kullanılması mümkün değildir. Özellikle Batı toplumlarına bakıldığında filmlerin ve dizilerin mitoloji ve epik içerikli oldukları görülebilir. Türk mitolojisinin temel kodlarından hareketle inşa edilen bir filmin senaryoya dökülmesi ve iyi bir yönetmen tarafından sinema filmi olarak vizyona girmesi, kültürün evrensele ulaşmasını sağlayan en önemli yaygın etkilerden birini oluşturur. Çalışmada, Türk mitolojisinin görsel medyada kullanılmamasının/kullanılamamasının ve niçin kullanılması gerektiğinin sebepleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türk mitolojisi, görsel medya, bilgi, bilinç, aktarım.

ABSTRACT: Mythologies are the most basic atlases of belief and thought of the society in which they are produced. Recognizing and knowing the mythology of a society is an important step in understanding the world of thought of that society. From clan-type societies to state societies, mythologies have a common mechanism of function: Constructing perceptions of us and the Other and

therefore having identity. The distinction between knowledge and consciousness provides the transformation of mythical knowledge into consciousness and a system of thought. Society has mythical knowledge, but specialized memory keepers and transmitters have made the knowledge reach the level of consciousness. In the beginning, it is known that there are religious, mythical and ritualistic personalities called kam or shamans in the Turkish cultural world. Mythical knowledge produced in oral culture was transferred by conscious authors when it was passed to written culture. On the other hand, in the electronic culture environment, the awareness mentioned especially in the visual media should be conveyed by the cinema copywriters and directors. As a matter of fact, there are screenwriters and directors who do not know about the Turkish mythic system. This situation shows that Turkish mythology is not transferred from knowledge to consciousness. Therefore, since mythical information is not a transmitting mechanism, it is not possible to use mythical elements in visual media. When we look at the Western societies, it is seen that there are movies and series with myths and epic themes. In today's electronic culture environment, we believe that the screening of a film reproduced based on the basic codes of Turkish mythology constitutes one of the most common effects that enable the culture to reach the universal. In the study, the problem of transmitting Turkish mythology through visual media (movies, TV series, etc.) is especially discussed in terms of knowledge and consciousness.

Keywords: Turkish mythology, visual media, knowledge, consciousness, transmission.

GİRİŞ: Mitolojinin Bilinçte; Bilincin Mitolojideki Yeri

Geleneksel toplum yapısının hayat şartlarına bağlı olarak oluşturdukları kültürel birikimleri vardır. Bu birikimler çoklukla hayatın her aşamasında karşılaşılan zorlukları aşma üzerine odaklıdır. Bu yüzden söz konusu topluluklar sürekli mücadele etme durumundadır. Toplumun bilgisi, hayatı anlama ve anlamlandırma ve daha da öncesinde hayatta kalma ve onu idame ettirebilme işlevlerini sağlar. Dolayısıyla geleneksel bilgiyle üretilen her bir nesne, toplumsal bilinçlenme olarak yer alır. Geleneksel anlatılar ekseninde ise anlatıyı kurgulayan kişi özel bir bilinçlenme evresinden geçmek durumundadır. Özellikle mitoloji, destan ve halk hikâyeleri bağlamında değerlendirildiğinde söz konusu türlerin belli tipte anlatıcıları olduğu bilinen bir gerçektir. Bahsedilen anlatıcı tiplerinin toplumun geleneksel bilgisini bilinç seviyesine yükselterek tekrar topluma aktarması söz konusudur. Türk kültüründe mitolojisinin bilinen ilk anlatıcıları olarak kamlar yer almaktadır. Sözlü kültür ortamında mitler, toplumun hayatını yönlendirme, dünya görüşünü geliştirme, doğa-

evrenle birlikte insanın ve birçok nesnenin yaratılışını açıklama ve öğrenme işlevlerine sahiptir.

Yazının icadı ve yaygınlaşmasıyla birlikte özellikle ulus devlet inşasına geçildiğinde mitoloji, millet olma bilincine sahip yazarlar tarafında idealize edilerek uygulamalı olarak şiir ve roman türleri bağlamında gösterilmeye çalışılmıştır. Özellikle Türk kültürü üzerine bir yandan bilimsel çalışmalarıyla diğer yandan şiirleriyle tanınan Ziya Gökalp¹ bu anlamda önemli görünmektedir. Gökalp, hem Anadolu hem de Altay merkezli Türk mitik sistemini iyi bilen ve bu bilgisini hem bilimsel hem de edebi anlamda bilinçsel seviyeye yükselten kişi olarak yer almaktadır. Nasıl eski Türk inanç sisteminde kamlar mitik bilgiyi bilinç seviyesine yükselterek mitolojik metinler meydana getirmişse Gökalp de yeni Türkiye'nin inşası için Altay ve Türkistan merkezli bir edebi anlayış oluşturmuştur. Türk mitolojisinin edebi anlamda kullanılması noktasında daha sonraki süreçte Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Hüseyin Nihal Atsız, Yaşar Kemal²'in romanları önemli görünmektedir. Daha sonraki süreçte, Buket Uzuner, Metin Savaş gibi yazarlar tarafından da Şamanizm ve eski Türk inanç sisteminin temel kodlarından hareket edilerek inşa edilen romanlar yazılmıştır. Dolayısıyla sözlü ortamda da yazılı ortamda da bilgiyi kullanabilecek bilinçli aktarıcılarının varlığı söz konusudur. Bu anlamda mitolojinin bilinç ile ilintisi, onu oluşturan toplumun değer bilgilerinden dönüşümüyle ve bununla birlikte bilinçli anlatıcı ya da yazarlar tarafından yeniden üretilmesi ekseninde ilişkilidir.

Türk mitolojik sistemine ilişkin temel kodlardan hareket ederek ulus inşa etme düşüncesi arasında da koşutluk söz konusudur. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün milli kimliği inşa etme düşüncesiyle Türk mitolojisine yönelik çalışmaları teşvik etmesi ve kendisinin Türk mitolojisinde türeme, yol gösterme gibi işlevleri olan bozkurt figürünü para, sigara paketi ya da rakı şişesi üzerine bastırması Türk mitolojisinin devlet büyüğü tarafından uygulamalı olarak yaşatılmasının ilk örneğini oluşturması bakımından önemli görünmektedir. Atatürk'ün Türk mitolojisinin temel kodlarından sadece birkaçında yararlanarak harekete geçirmeye çalıştığı eyleminin arkasında bahsedildiği üzere Türk milli kimliğini inşa etme ve dahası Anadolu ile Türkistan ve Sibirya'da yaşayan Türk topluluklarının kültürel-zihinsel

¹ Gökalp'in şiirlerinde Türk mitolojik tasarımı hakkında bk. (Köse, 2016).

² Bu üç yazarla ilgili olarak ortaya konulan çalışma için bk. (Kaya, 2001).

ortaklığını vurgulama işlevi taşımaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde gerek edebi anlamda gerek devlet ideolojisi bağlamında, mitik bilincin ürettiği değerler bilinçli kişiler tarafından kullanılmıştır.

Türk mitolojisiyle ilgili algı ve tasarımların yazılı ve elektronik kültür ortamlarında yeniden üretilmemesi, tek tipleşmeye giden kültür dünyasında önemli bir sorun olarak görülmelidir. Bu çalışmanın ana eksenini, Türk mitolojisinin yazılı ve elektronik kültür ortamlarına aktarılamaması üzerinedir.³

BULGULAR ve TARTIŞMA

21. yüzyılda, kentleşme ve teknolojiye bağlı olarak gelişen dünya, sözlü ve yazılı akıldan ziyade dijital aklın kontrolü haline gelmiştir. Akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi elektronik cihazlar, gerekli gereksiz bir kullanım mekanizmasına sahip olarak insan ve toplum hayatının merkezinde yer almıştır. Bu anlamda teknoloji üreten toplumlar, yine kendi kültürel birikimlerine dayalı olarak kültürlerini ulusaldan evrensele ulaştırmayı gerçekleştirebiliyorlarsa da üretemeyenler mecburen üreten toplumun kültürel-zihinsel kodlarına sahip olmak durumunda kalıyorlar. Dijital aklın kültür ürünlerini, iki açıdan değerlendirmek mümkündür: Birincisi, yukarıda bahsedilen meta olarak akıllı telefon ve saat, tablet, bilgisayar gibi teknolojik unsurlar; ikincisi bilgisayar ve buna bağlı olarak yazılım merkezli bileşimden oluşan teknolojik unsurlar. Tüm bu yaratımları, bilgiyi bilince dönüştüren bir zihin yapısının ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Özellikle bilgisayar yazılımları aracılığıyla gerek dijital oyun gerek sinema sektörü hızlı bir şekilde gelişim göstermiştir. Dijital akıl bu noktaya kadar, neyi, nasıl, ne şekilde ve kime yönelik üreteceğini kendi doğasından hareketle inşa etmiştir. Bu durumun bir de geçmişi, gelenekle, dolayısıyla mitolojiyle olan ilişkisi vardır.

Batı merkezli sinema kültürü, özellikle mitolojik, fantastik, tarih ve korku konulu filmlerde bilgisayar yazılımlı gerçekçi görsel ve işitsel efektler kullanarak izlenme rekorları kıran ve tüm dünyayı etkisi altına alan bir seyirci kitlesi elde etmiştir. Yüzüklerin Efendisi'nden, Spartaküs, Kara Şovalye, Gladyatör, Örümcek Adam, Hobbit'e kadar daha birçok tarihi, mitolojik, fantastik konulu filmler veya yine aynı konulu Game of Thrones, Sherlock Holmes, Vikingler, Supernatural gibi diziler üreten bir kültür dünyasıyla karşılaşmaktadır. Söz konusu film ve dizi, bir yandan

³ Konuyla ilgili olarak farklı bakış açıları için bk. (Bezgin, 2020).

önemli gelir kaynağı olarak diğer yandan kültürün yayılması/aktarılması olarak değerlendirilmelidir. Teknolojik gelişmelerle inşa edilen filmlerin konusunun, genel itibarıyla tarih ve mitoloji üzerine olması şaşırtıcı olmasa gerektir. Çünkü her iki konu da toplumların biz algısını oluşturan kronolojik ve zihinsel varoluşun önemli sembolleridir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Batı kültür, tarih ve mitolojisinin tüm dünyada tanınması çok normal bir durum olarak görülmelidir.

Türk mitolojisi ve onun temel kodlarının bir öykü ya da roman, bir sinema filmi, çizgi film, reklam ya da bilgisayar oyununda yer alması uygulamalı mitolojinin gerçekleştiği anlamına gelmektedir. Türk mitolojisi yukarıda sıraladığımız ortamlardan hangilerinde yer aldı? Yazılı kültürde bunun örneklerine elbette yer verildi. Tabi bu bir elin parmağını geçmez. Ancak elektronik kültür ortamında Türk mitolojisiyle ilgili ne kadar film ya da dizi yer aldı? Korku mitlerimizden üretilen korku filmi çekmekte ne kadar başarılıyız? Neden bozkurttan, ağaçtan türeyişimizle ilgili mitik kodlardan yararlanarak bir film çekemiyoruz? Şaman/Kam adı verilen şahsiyetleri niçin görsel ve dijital dünyanın olanaklarından istifade ederek kurgulamıyoruz? Bu ve benzeri soruların cevapları her zaman üzerinde durduğumuz bilgiyi kullanamama sanki bizim mitolojimiz yokmuş gibi davranarak ötekine ait olanı alma bilinçsizliğinde yatmaktadır.

Ülkemiz bu konuda, teknolojik gelişmeleri yakından takip eden ancak üretemeyen bir durumdadır. Bu bağlamda sorun, teknolojik gelişmeleri Türk mitik bilgisi ve bilincine sahip kişiler tarafından yeterince kullanılamamasının altında yatmaktadır. Bilgi ve bilinç eksenli bakıldığında üretilen mitolojik kodların yeni çağın teknolojik gelişmelerine dayanarak yeniden üretilmesi romantik bir anlayıştan öte rasyonel düşünüş ve davranışın bir gereği olmalıdır. Son yıllarda göze çarpan Atiye adlı dizini özellikle ikinci sezonunda Türk mitik tasarımlarına ilişkin kodlara yer verilmesi, yukarıda bahsettiğimiz bilgi ve bilinç arasındaki ilişkiyi örneklemektedir. Türk kozmogonik, antropogonik, etiyolojik, eskatolojik mitleri, takvim-mevsim mitleri gibi mitlerin sadece sözlü kültürden yazılı kültüre aktararak ulaşmasıyla kalınmamalı; bunların dijital dünyanın imkânlarıyla yeniden üretilmesi için harekete geçilmelidir.

SONUÇ YERİNE

Toplumların düşünüş ve davranış normlarının belirleyicisi olarak mitolojiler, sözlü kültür ortamının ürünleri olmakla birlikte yazılı ve elektronik kültür ortamlarında da varlığını devam ettiren bir yapıda

karşımıza çıkar. Türk mitolojisine ilişkin temel kodların dizi ve film sektöründe yer almaması ya da alamamasının sebepleri üzerinde durulan bu bildirinin temel iki önerisi olacaktır. Birincisi, bilgiyi bilince dönüştüren yazar, senarist, metin yazarlarının yetişmesi. Bu anlamda Türk mitik kodlarını bilen kişilere ihtiyaç vardır. İkincisi, teknolojik bilginin en üst düzeyde kullanılabilmesi için başta yazılım mühendisleri olmak üzere bilgisayar merkezli bilişim uzmanlarının birinci maddede belirtilen bilinçte olması gerekir. Bilgisayar destekli olarak sunulan önerilerin temel amacı, sinema ve dizi filmlerinin bilgisayar efektleri kullanılarak yapılmasıyla ilgilidir. Bahsedilen önerilerin gerçekleşebilmesi için ise, Türk mitolojisi ansiklopedisi hazırlanmalıdır. Bu ansiklopedi, dijital ortamda görsel (video, resim, karikatür vs.) belleğe hitap edecek biçimde tasarlanmalıdır. Bununla birlikte Türk mitik algı ve tasarımlarıyla ilişkili hikâye ve roman türlerinin yazılması gereklidir. Tüm bu düşüncelerin gerçekleşebilmesi için disiplinlerarası bir çalışma ortamının olmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Kaya, M. (2001). Gönül Hanım, Bozkurtlar ve Ağrı Dağı Efsanesi Romanlarında Köken Miti, *Folklor Edebiyat Dergisi*. 26. ss. 105-110.
- Köse, S. (2016). Mitoloji ve Şiir: Ziya Gökalp'ın Şiirlerinde Türk Mitik Tasarımı. *Prof. Dr. İsmail etiřli Hatıra Kitabı*. Ankara: Akçaę.
- Bezgin, Y. K. (2020). Türk Mitinin Medyaya Yansıması Üzerine Bir Mukayese. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 9. ss. 58-81.